

Słowo od Redaktorów

Procesy integracji europejskiej przebiegają w wielu obszarach życia społecznego, politycznego i kulturowego państw członkowskich. Wywierają jednocześnie coraz większy wpływ na codzienne funkcjonowanie ich społeczeństw, zarówno poprzez efekty ustawodawstwa europejskiego, jak też zmiany, jakie zachodzą w tradycyjnym dotąd pojmowaniu niektórych kategorii i zjawisk polityczno-ekonomicznych.

Badania nad procesami europejskimi, prowadzone od kilku już dekad, uwzględniają bardzo różne problemy i zagadnienia, uzupełniane stale nowymi kwestiami pojawiającymi się w dyskursie europejskim. Rozważaniom odnoszącym się do polityk, społeczno-kulturowych aspektów budowania wspólnoty czy ekonomicznych następstw zbliżania gospodarek państw członkowskich zawsze towarzyszyły zagadnienia instytucji i procesów instytucjonalizacji procesu integracji.

Budowanie systemu nie może odbywać się bez wsparcia ze strony silnych i stabilnych instytucji. Są one fundamentem efektywnie przebiegających procesów politycznych i jednym z gwarantów podejmowania kompetentnych decyzji. Jednak instytucje to nie tylko formalne struktury władzy wyposażone w regulaminy i reguły działania. W myśl nowego podejścia post-instytucjonalnego eksponującego powstawanie wielowymiarowych przestrzeni politycznych, złożonych z aktorów i sieci społecznych, współczesne procesy decyzyjne przebiegają w złożonych uwarunkowaniach rzeczywistości, w której poszczególni aktorzy instytucjonalni stają się tylko jednymi z węzłów w globalnej sieci władzy ekonomicznej i politycznej¹. W globalizującym się świecie przestają być oni odseparowanymi od siebie organami, ale stają się współuczestnikami złożonej, wielopoziomowej konstrukcji w procesie sprawowania władzy.

Opierając się na takiej interpretacji instytucji oraz uwzględniając potrzebę zgłębiania zagadnienia rozwoju instytucjonalnego UE i jego dynamiki przedstawiamy do lektury poniższą publikację, która jest pokłosiem seminarium

---

¹ Andrzej W. Jabłoński, *Instytucjonalne aspekty teorii polityki*, „Teoria Polityki” 2017, nr 1, s. 108, doi: 10.4467/00000000TP.17.006.6585.

naukowego: *Instytucjonalizacja procesów integracji europejskiej*. Organizatorem wydarzenia, które odbyło się w dniu 30 maja 2019 r. był Instytut Europeistyki Wydziału Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych Uniwersytetu Warszawskiego, realizujący przedsięwzięcie w efekcie wygranego konkursu ogłoszonego przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, w ramach programu pod nazwą „Dialog”.

Seminarium *Instytucjonalizacja procesów integracji europejskiej*, organizowane jako jedno z wielu wydarzeń w ramach wspomnianej inicjatywy, miało na celu wskazanie na rolę trzech szczególnych uczestników procesów integracji europejskiej i mających decydujący wpływ na ich instytucjonalizację: państwa członkowskiego, instytucji UE oraz społeczeństw w kształtowaniu rzeczywistości integracyjnej, z uwzględnieniem ich znaczenia dla polskiej racji stanu. Założeniem podstawowym towarzyszącym konstruowaniu myśli przewodniej seminarium było stwierdzenie, iż procesy integracji dokonujące się w ramach Unii Europejskiej stanowiącej organizm polityczny wiążący 28 państw, nawet jeśli są korzystane dla wszystkich jej państw członkowskich, to realizowane są one poprzez pryzmat specyficznej racji stanu każdego z nich. Umiejętne rozpoznanie tych interesów i uwzględnienie w planowaniu przyszłego rozwoju UE jest bardzo ważnym czynnikiem wpływającym na powodzenie całego projektu integracyjnego.

Prezentowane w publikacji teksty stanowią efekt zarówno przedstawianych podczas seminarium referatów, jak też są rezultatem zaproszenia do udziału w dyskusji i wymianie poglądów uczonych prowadzących badania naukowe w tym zakresie ze wszystkich wiodących ośrodkach akademickich w Polsce. Wpisują się one w główny wątek wydarzenia, jakim było krytyczne spojrzenie na sposób funkcjonowania państw, instytucji i społeczeństw w procesach instytucjonalizacji integracji europejskiej rozważanych z różnych perspektyw teoretycznych w tym przede wszystkim: federalistycznej, konfederacyjnej i konstruktywistycznej.

Publikacja została podzielona na trzy części. Pierwsza odnosi się bezpośrednio do zagadnienia polskiej racji stanu i z jej perspektywy dokonywane są tutaj analizy procesów instytucjonalizacji integracji europejskiej. Autorzy odpowiadają w tej części na ważne pytania o to, czy przewidywane kierunki rozwoju UE lub kilka najbardziej prawdopodobnych ich alternatyw, w całości bądź w części są zgodne z polską racją stanu oraz czy, a jeśli tak, to dlaczego, zawierają elementy stojące z nią w sprzeczności.

Wspomniane wątki zawierają teksty Piotra Burgońskiego i Marcina Kleińskiego. Pierwszy z autorów dochodzi do wniosku, iż zarządzanie międzyrządowe może stanowić zagrożenie w zakresie zagwarantowania wolności oraz praw człowieka i obywatela w Polsce, a procesy różnicowania integracji

europiejskiej, jeśli przybiorą formułę ponadnarodową, mogą stanowić szansę dla Polski widzianej z perspektywy członkostwa w UE. Burgoński podkreśla także znaczenie partycypacji obywateli w procesach decyzyjnych UE, co legitymizuje uczestnictwo w politykach europejskich.

Marcin Kleinowski z kolei przyjmując federacyjną perspektywę dla analizy polskiej racji stanu w procesie integracji europejskiej wskazuje, iż w polskim społeczeństwie brak jest znaczącego poparcia dla utworzenia Federacji Europejskiej, a ewentualna zmiana opinii w tym zakresie wydaje się raczej bardzo odległą. Należy zatem rozumieć, iż podążając za społecznymi postawami, adekwatne jest przyjęcie konfederacyjnej ścieżki rozwoju integracji europejskiej.

Druga część publikacji jest próbą wskazania i scharakteryzowania najważniejszych zdaniem Autorów problemów stojących przed zmieniającą się Unią Europejską, analizowanych z punktu widzenia procesu instytucjonalizacji i jego dynamiki. W tę część dobrze wpisuje się artykuł Piotra Tośka, który zastanawia się nad prawdopodobieństwem wzmocnienia federalistycznych cech systemu instytucjonalnego Unii Europejskiej. Wnioski, jakie pojawiają w wyniku przeprowadzonej analizy wskazują na to, iż system ten będzie łączył w sobie elementy charakterystyczne dla federalizmu i konfederalizmu: będzie federacyjny *de iure* i międzyrządowy *de facto*.

W tekście Anny Skolimowskiej odnajdujemy nawiązania do konstruktywizmu i bardzo wyraźne podkreślenie roli tożsamości europejskiej i identyfikacji społeczeństw z projektem europejskim. Tylko dzięki temu – zdaniem Autorki - integracja europejska będzie mogła rozwijać się pomyślnie i przynosić wymierne korzyści społeczeństwom europejskim.

Tomasz G. Grosse odnosi się do relacji, jaka zachodzi pomiędzy rozwojem integracji a procesem demokratyzacji państw członkowskich. Jeśli brać pod uwagę ścieżkę rozwoju integracji poprzez prawo i praktykę głosowania większościowego, należy zauważyć, iż obydwie mechanizmy ograniczają demokrację wyborczą w państwach członkowskich.

Z perspektywy ekonomicznej analizy prawa instytucje UE rozważa Artur Niedźwiecki, stawiając hipotezę, iż nie zawsze względy ekonomiczne uzasadniają nieodzowność procesów integracyjnych, w tym jej instytucjonalizację. Bardzo dobrze można to dostrzec na podstawie decyzji o Brexicie.

Trzeci moduł ma charakter dyskryptywno – wyjaśniający, wzbogacający wiedzę na temat funkcjonowania tej organizacji w europejskiej przestrzeni politycznej i nawiązujący do wybranych dziedzin procesów integracji. Tutaj sytuują się teksty: Barbary Panciszko, dotyczący wykorzystania konstruktywizmu w analizie procesów decyzyjnych w ramach Wspólnej Polityki Rolnej, Marty Labudy – poruszającej problematykę instytucjonalnych aspektów w procesie integracji Ukrainy z UE, Klaudii Kudławiec, analizującej adekwatność

międzypaństwowy i ponadpaństwowy modelu w badaniach nad Europejską Unią Fiskalną i Barbary Curyło, która stara się rozwikłać kwestię negocjacji w UE na tle negocjacji międzynarodowych.

Jak wynika z powyższego, w oddawanej w ręce czytelników publikacji mamy całe spektrum różnych zagadnień, których analiza pozwala na budowanie pełniejszego obrazu na temat procesów integracyjnych i funkcjonowania systemu UE. Poszczególne fragmenty tej szczególnej politycznej układanki tworzą złożony układ oparty na sprzecznych nieraz regułach i interpretowany poprzez niespójne, aczkolwiek uzupełniające się perspektywy i podejścia.

Zapraszając wszystkich do lektury mamy jednocześnie nadzieję, iż podjęta problematyka znajdzie wśród czytelników uznanie i spotka się z zainteresowaniem, które zaowocują licznymi dyskusjami i wymianą poglądów.

Redaktorzy

Tomasz Kownacki
Anna Wierzchowska